

Inhoud

Voorwoord 11

Niels Mulder

Inleiding 13

Casus: Snel en complex 14

1 Vervuilingsproblematiek 21

1 Het ontstaan van vervuiling 21

2 Symptomen van vervuiling 22

2.1 *Schoonmaken en afval* 23

2.2 *Ongedierte* 23

2.3 *Stank* 23

Casus: Stankoverlast 25

2.4 *Overlast* 26

Casus: Lekkage 27

3 Rol van de overheid 28

4 Meldpunt woningvervuiling 30

2 Wie zijn de vervuilers? 31

Casus: Bronwater 32

1 Gemeenschappelijke kenmerken 33

1.1 *Beperkt functioneren* 33

1.2 *Het ontbreken van zorg* 36

1.3 *Het ontbreken van een sociaal netwerk* 36

2 Gezinnen met jonge kinderen 37

3 Conclusie 38

Casus: Bokito 40

3 Aanpak van woningvervuiling 43

1 Aanpak gericht op de zorg voor de cliënt 44

1.1 *Presentie* 45

1.2 *Bemoeizorg* 45

1.3 *Drang* 46

1.4 *Dwang* 47

1.5 *Toepassing van de verschillende vormen van zorg* 47

1.6 *Huisbezoek en inventarisatie* 48

1.7 *Plan van aanpak* 49

-
- 2 Aanpak gericht op de vervuiling en overlast 51
 - 2.1 *Alleen schoonmaken is niet afdoende* 53

 - 4 **Dwangmaatregelen** 55
 - Casus: 'Dat kan niet'* 56
 - 1 Soorten dwangmaatregelen 59
 - 1.1 *Binnentreden tegen de wil van de bewoner* 60
 - Casus: Eten bewaren* 61
 - 1.2 *Gedwongen schoonmaak of opruiming van de woning* 62
 - 1.3 *Inbeslagname van huisdieren* 63
 - Casus: Husky* 64
 - 1.4 *Inbewaringstelling (IBS)* 66
 - 1.5 *Rechterlijke machtiging (RM)* 67
 - 1.6 *Onderbewindstelling, curatele en mentorschap* 69
 - Casus: Jaap* 70
 - Casus: Grietje* 73
 - 1.7 *Ontbinding huurovereenkomst* 76

 - 5 **Vorbereiding op het huisbezoek** 81
 - 1 Inwinnen van informatie 82
 - 2 Alleen of samen op huisbezoek? 82
 - 3 Huisbezoek met wijkagent, medewerker bouw- en woningtoezicht of ggz? 83
 - 4 Mogelijke risico's bij het betreden van een vervuilde woning 84
 - Casus: Hondendrollen* 85
 - 5 Huisbezoek aankondigen of niet? 85
 - Casus: 'Mijn leven gered'* 86

 - 6 **Het huisbezoek** 89
 - 1 De woning 89
 - 2 Het eerste contact 90
 - Casus: Het vuil* 90
 - 3 Deurbel en brievenbus 93

-
- 7 De zin en onzin van meetschalen** 95
- 1 Wanneer heeft een meetschaal zin? 96
 - 2 Wat is het doel? 97
 - 3 Drie meetschalen 98
 - 3.1 De zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) 98
 - 3.2 De Leefomstandigheden Beoordelingsschaal (LBS) 100
 - 3.3 De Clutter Image Rating (CIR) 101
 - 4 Tot slot 102
- 8 Wel of niet fotograferen?** 103
- 1 Redenen om te fotograferen 104
Casus: Stiekem foto's nemen 106
 - 2 Waar moeten de foto's aan voldoen? 107
 - 3 Tot slot 108
- 9 Ongedierte** 109
- 1 Omgevingsfactoren 110
 - 2 Bestrijding van ongedierte 110
Casus: Muggenplaag 111
 - 3 Taak voor de hulpverlener bij de bestrijding 113
 - 4 Wie betaalt de rekening bij ongediertebestrijding? 114
 - 5 Denkbeeldige beestjes 114
Casus: Overal beestjes 115
- 10 Huisdieren** 117
- Casus: Dierentuin* 117
- Casus: Dierenleed* 119
- 1 Overlast door slechte verzorging van dieren 120
 - 2 Dierenbescherming en -politie 121
Casus: Konijntjes 122
- 11 Wel of geen schoonmaak?** 125
- 1 Doel van de schoonmaak 126
 - 2 Indicaties, voorwaarden en contra-indicaties 126
 - 2.1 *Indicaties* 128
 - 2.2 *Voorwaarden* 128
 - 2.3 *Contra-indicaties* 129

-
- 3 Inventariseren en prioriteren 130
 - 4 Rol van de cliënt 131
 - 5 Samenwerkingsverbanden in Rotterdam 132
 - 6 Geen schoonmaak 133
 - 7 De kosten 134
- 12 Wie maakt schoon? 135**
- 1 De cliënt 135
 - Casus: Bolletje* 137
 - 2 De cliënt samen met familie 139
 - 3 De cliënt met hulpverleners 139
 - 4 Het schoonmaakbedrijf 140
 - 5 Schoonmaak op basis van bestuursdwang 141
 - 6 Welk schoonmaakbedrijf? 143
 - 6.1 *Goede prijs-kwaliteitverhouding* 144
 - 6.2 *Betrouwbaar en klantvriendelijk* 144
 - 6.3 *Flexibele werkhouding* 145
 - 6.4 *Bereid tot aanvaarden van heftige klussen* 147
 - 6.5 *Goede communicatie tussen schoonmaker en opdrachtgever* 149
- 13 Wie betaalt de schoonmaak? 151**
- 1 De cliënt 151
 - 2 De gemeente 152
 - 2.1 *Bijzondere bijstand* 153
 - 2.2 *Gemeentelijk budget* 154
 - 2.3 *Tegemoetkomingsregeling* 156
 - Casus: Woningvervuiling bij een alcoholist* 159
 - 2.4 *Bestuursdwang* 160
 - 3 Fondsen 161
 - 4 Familie 162
 - 5 Doorlopend krediet (DK) of persoonlijke lening (PL) 163
- 14 Afronding en overdracht 167**
- Casus: Nestor* 170

15	Kwaliteitsbewaking: richtlijnen en protocollen	173
1	Een duidelijke functie- en taakomschrijving	175
2	Waar moet een melding aan voldoen?	175
3	Plan van aanpak en cliëntendossier	177
4	Goede tijdsplanning	177
5	Recidieven	178
6	Tot slot	179
16	Woningvervuiling en de media	181
1	Tv-programma's over woningvervuiling	181
1.1	<i>Wel of niet meewerken?</i>	182
2	Houding ten opzichte van de media	183
	<i>Casus: Wouter</i>	185
	Literatuur	187
	Over de auteur	189
	Dankwoord	191

Voorwoord

Voor u ligt het eerste boek over mensen die hun woning vervuilen. In dit boek vindt u de weerslag van jarenlange ervaring en opgebouwde kennis. De schrijver Jos Jongeleen neemt ons mee in een wereld waarin mensen door verschillende redenen de weg zijn kwijtgeraakt. Hierdoor hebben ze de greep op hun leefomgeving verloren en dit leidt tot grote problemen; niet alleen voor henzelf, maar ook voor de omgeving. Mensen die hun woning vervuilen doen dit niet van de ene dag op de andere, maar dit gaat meestal zeer geleidelijk. Vaak komt het pas na jaren, door toevallige omstandigheden, aan het licht.

Het vereist empathie, geduld, creativiteit, doorzettingsvermogen, vakmanschap en kennis van zaken om mensen die hun woning vervuilen op een ander spoor te brengen. Eigenschappen waarover de auteur in ruime mate beschikt, zoals blijkt uit de tekst en de talrijke casussen die in het boek beschreven worden.

De wetenschappelijke basis voor een effectieve aanpak van woningvervuiling is zeer beperkt, en investering in onderzoek naar de meest effectieve aanpak van huisvervuiling is nodig. Maar er is al veel praktische kennis en ervaring beschikbaar, zoals u in dit boek kunt lezen.

Bij de aanpak van woningvervuiling gaat het niet alleen om het opruimen van de woning zelf. Het gaat vooral ook om het motiveren van de betrokkene en zijn omgeving om met de vervuiling aan de slag te gaan en ervoor te zorgen dat iemand niet weer in hetzelfde gedrag terugvalt. Het boek beschrijft op heldere wijze hoe dit kan worden bereikt door middel van een gestructureerde en toch flexibele manier van werken, waarbij de persoon steeds centraal staat. Interventies zoals presentie, bemoeizorg, systeemdenken en motiveringsstrategieën zijn vereist om resultaat te boeken.

Er zijn veel partijen betrokken bij het oplossen van huisvervuilingsproblemen, waaronder de gemeente, de sociale dienst, schoonmaakdiensten en de geestelijke gezondheidszorg. Doelgerichte en constructieve samenwerking, zonder schotten tussen de hulpverleningsinstellingen, is een voorwaarde voor het slagen van de aanpak.

De schrijver laat ons zien welke maatregelen op korte termijn getroffen kunnen worden om de grootste vervuiling aan te pakken, maar ook hoe belangrijk het is om het langetermijnperspectief in de gaten te houden en kostenbewust te werken.

Het boek is een praktisch werkboek, bedoeld voor iedereen die te maken krijgt met huisvervuiling, en geschikt voor de aanpak van woningvervuiling in alle gemeenten. Het boek is helder geschreven, en de vele voorbeelden spreken boekdelen.

Mensen die hun huis vervuilen zijn er altijd geweest en zullen er altijd blijven. Door dit boek zijn we beter in staat om hen te begrijpen en te helpen. Met dank aan de schrijver dat hij dit voor elkaar heeft gekregen en ik hoop dat dit boek zijn weg vindt en gebruikt wordt in de weerbarstige praktijk van alledag.

Niels Mulder, hoogleraar openbare geestelijke gezondheidszorg,
Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC, Afdeling
Psychiatrie

Over de auteur

De juiste functie

In 1981 trad ik in dienst van de GGD Rotterdam. Voorafgaand hieraan volgde ik na de middelbare school verpleegkundige opleidingen (ziekenverpleging A + B en Kaderopleiding gezondheidszorg) en de hbo-opleiding Maatschappelijk werk. Ik deed drie jaar ervaring op als hoofdverpleegkundige in een verpleeghuis, waar chronische, revalidatie- en terminale patiënten werden verpleegd. Dit is in het kort het referentiekader vanwaaruit ik mijn huidige functie vervul.

Bij de GGD Rotterdam ging ik me aanvankelijk richten op indicatiestelling van patiënten voor somatische verpleeghuizen. In eerste instantie als uitvoerend medewerker, later als leidinggevende. In die functie voelde ik me na enkele jaren als 'kantoorclerk' te veel een gekooide vogel. Doordat persoonlijk contact met cliënten ontbrak, kreeg ik daar heimwee naar.

In 1990 verruilde ik mijn leidinggevende baan voor een uitvoerende baan bij de afdeling Hygiënische zorg van diezelfde GGD. Deze afdeling hield zich destijds bezig met de aanpak van woningvervuiling. Het contact met hulpbehoevende burgers in nood beviel me beter dan de bergen papier waarmee je als leidinggevende dagelijks geconfronteerd werd. Mensen die zorg nodig hadden, maar de weg zelf niet konden vinden. Een zeer gevarieerde groep mensen uit alle lagen van de bevolking. Arm en rijk, hoog- en laagopgeleid en uit alle mogelijke culturen. In dit werkveld was ik thuis als een vis in het water. Er opende zich een nieuwe wereld met nieuwe uitdagingen, vol afwisseling en leermomenten. Met deze koerswijziging had ik de juiste beslissing genomen.

(Inter)stedelijk overleg

De functie van medewerker hygiënische zorg impliceerde het deelnemen aan een stedelijke werkgroep hygiënische problemen. Later sloot dit overleg aan bij een overleg, met vertegenwoordiging uit de grote steden Amsterdam, Utrecht, Den Haag,

Haarlem en Rotterdam. Het doel van dit periodieke interstedelijke overleg was het uitwisselen van ervaringen en later zelfs om landelijk beleid te gaan maken en te komen tot een uniforme landelijke aanpak van woningvervuiling. Laatst genoemd doel bleek echter te hoog gegrepen en was niet haalbaar.

Door de jaren heen ontstond bij mij een toenemende behoefte om die ervaring te delen en vast te leggen. Ik ging verhalen schrijven uit mijn dagelijkse praktijk voor het personeelsmaandblad van de GGD. De volgende stap was het schrijven van artikelen over woningvervuiling in vakbladen. Daarna het schrijven van twee hoofdstukken in leerboeken over de rol van de verpleegkundige in de OGGZ (2008) en een hoofdstuk in een boek over hoarding (2012). Ten slotte schreef ik in 2006 een verhalenbundel, *Over leven*, met waargebeurde verhalen uit de dagelijkse praktijk.

Veranderingen binnen de zorg

De afgelopen periode zijn we binnen de zorg in een stroom van veranderingen terechtgekomen. Dit heeft deels te maken met de verschuiving van taken en verantwoordelijkheden van de landelijke overheid naar de gemeenten. Hiermee doel ik op de AWBZ-zorg voor chronisch zieken en de jeugdzorg die vanaf 2015 bij de gemeenten zijn ondergebracht. Deels komen de veranderingen voort uit de reorganisatie van de gemeente Rotterdam en de onvermijdelijke bezuinigingsoperaties. Bestaande netwerken in de wijken worden ontmanteld en nieuwe netwerken komen daarvoor in de plaats. Het is nodig samenwerkingsverbanden te ontwikkelen, nieuwe werkwijzen en methodes te bedenken en implementeren. Hulpverleners krijgen taken toebedeeld waar ze nog geen ervaring in hebben. Dat geldt onder andere voor de aanpak van woningvervuiling. Het gevolg is dat steeds meer hulpverleners vanuit Rotterdam een beroep doen op de kennis en ervaring van het team woningvervuiling van de GGD Rotterdam. Vanuit andere gemeenten bleek eveneens een toenemende vraag te ontstaan naar ervaringen en kennis op het gebied van de aanpak van woningvervuiling. Ik hoop dat ik met dit boek een bijdrage hieraan heb geleverd.